

CÂTEVA DATE PRIVIND ÎNFIINȚAREA PRIMULUI ZIAR ROMÂNESC DIN ORAȘUL HUNEDOARA DUPĂ MAREA UNIRE DIN 1918

IOACHIM LAZĂR

Hunedoara

ioachim_lazăr@yahoo.com

Cuvinte cheie: presă, ziar, primar, pretor, tipograf, editor, tipografie

Keywords: press, newspaper, mayor, praetor, printer, editor, printing house

După realizarea Unirii Transilvaniei cu România, pretorul Gavril Deac din Hunedoara decide înființarea unui ziar pentru comunicare cu locuitorii preturii. Apariția ziarului trebuia aprobată de subprefectura județului Hunedoara pe baza unor documente stabilite prin legilor în vigoare. Este obținut un atestat oficios din partea primăriei orașului Hunedoara care dovedea că solicitanții sunt cetățeni români, sunt majori și nu au fost pedepsiți pentru vreo faptă. De asemenea, redactorul responsabil și editorul viitorului ziar trebuiau să se bucure de drepturile politice și să nu fie în faliment.

Documentele constând din Atestatul oficios și datele despre ziar, tipografie, redactori sunt înaintate subprefecturii județului Hunedoara la data de 25 septembrie 1919. Subprefectul județului Hunedoara comunica aprobarea prefecturii, la 6 octombrie 1919, lui Gavril Deac, redactorul responsabil și editorului Josif Wachter, cu respectarea legilor în vigoare. Dacă ziarul se difuza și în afara județului Hunedoara trebuia cerută aprobarea de la Consiliul Dirigent, Resortul Afacerilor Interne. Ziarul „Glasul Hunedoarei” a militat prin paginile sale la promovarea politicii statului național unitar român.

După Unirea Transilvaniei cu România, la 1 Decembrie 1918, în societatea românească din Transilvania au avut loc o serie de transformări care au atins toate domeniile vieții economico-sociale, culturale și politice. Asemenea transformări au fost sesizate și la nivelul județului Hunedoara. Între primii care au reacționat au fost membrii elitei politice, intelectuale și economice din orașul Hunedoara, cei care au înființat, la 5 noiembrie 1918, Consiliul Național Român din acest oraș.

Între cei mai activi amintim pe dr. George Dănilă (fiul fostului primar român din timpul Dualismului austro-ungar, George Dănilă)¹, Ioan Popoviciu, Nicolae Macrea, dr. George Dubleşiu, Vasile C. Osvadă și alții². La un an după Unirea un grup de intelectuali din orașul Hunedoara au hotărât înființarea unei gazete în limba română. În acest mod ei răspundeau definiției profesorului Ioan Lupaș care aprecia presa ca „unul dintre cei mai importanți factori ai educației culturale, politice și sociale, o școală puternică și extinsă în care toți cei chemați pot și trebuie să dea învățături”³. Istoricul și profesorul Ioan Lupaș făcea și o serie de precizări în ceea ce privea scopul presei românești care era „trezirea poporului la viața națională, mijloacele ei fiind graiul

¹ Lazăr 1995, p. 149-157.

² SJHAN, FPJH, Dosar 15/1919, f. 2.

³ Lupaș 1916, p. 15.

românesc, răspândirea gustului de citire și dezvoltarea interesului pentru chestiunile politice românești”⁴.

Inițiativa înființării primului ziar în limba română din orașul Hunedoara au avut-o pretorul Gavril Deac și tipograful și editorul Iosif Wachter⁵. Ei solicită și obțin din partea Consiliului orașului Hunedoara următorul act:

„Atestat Oficinos

Din partea Consiliului orașului Hunedoara se testifică cum că locuitorii din Hunedoara, Josif Wachter tipograf și editor și Gavril Deac pretor și redactor responsabil, sunt cetățeni români, ambii maioreni și după a noastră cunoștință nu au fost pedepsiți pentru vreo faptă morală sau de transgresiune; sunt pe deplin posesorii a tuturor drepturilor politice și nu stau sub vreo curatelă sau faliment.

Acest atestat s-a estradat la cerere pe baza §-lui 16, respectiv 17 a art. de lege XIV din 1914.

Hunedoara la 23 septembrie 1919.

Teofil Tulea, primar

Victor Ungur, prim-notar”⁶.

Tipograful și editorul Iosif Wachter a înștiințat despre acțiunea de înființare a ziarului „Glasul Hunedoarei” Subprefectura județului Hunedoara, la 25 septembrie 1919, de la care primea la 6 octombrie 1919, următorul răspuns⁷: „D-lui Iosif Wachter, Hunedoara. Încunoștințarea D-voastră înaintată subprefecturii acestui județ, și înregistrată la nr. 6.031/1919, în baza dispozițiilor cuprinse în §-ul 19 al Legii de presă se ia la cunoștință. Vi se impun însă obligamentele prevăzute în art. 4 al Decretului nr. IX (Gazeta oficială, nr. 23), precum și a dispozițiilor cuprinse în Ordinul apărut în Gazeta Oficială nr. 31, cu privire la prezentarea exemplarelor obligate.

Observăm că la cazul, dacă jurnalul urmează a fi răspândit și în de afară de teritoriul județului nostru, concesiunea pentru răspândirea ziarului este a se cere de la Resortul Afacerilor Interne”.

Documentele înaintate Subprefecturii județului Hunedoara mai cuprindeau un document care conținea o serie de date referitoare la inițiatorii acțiunii și a caracterului ziarului. Documentul înaintat subprefecturii județului Hunedoara, la 24 septembrie 1919, avea următorul conținut:

„Domnului subprefect Deva

În sensul § 16 a art. de lege XIV din 1914, am onoare a înștiința cum că cu datul de 4 octobre, a. c. încep editarea foi săptămânale, politică națională, notificând următoarele indigiteri:

1. Numele și locuința proprietarului-editor: Iosif Wachter, Hunedoara.
2. Numele și locuința prim-redactorului: Victor Ungur, Hunedoara.
3. Numele și locuința redactorului responsabil: Gavril Deac, Hunedoara.
4. Membrii în redacție: Teofil Tulea, dr. George Dănilă, dr. Ioan Popoviciu, Nicolae Macrea, dr. Eugen Tulea, Valeriu Beșan, Constantin Dima, dr. Alexa Bogdan, Juliu Deac, Vasilie Greavu, dr. Georgiu Dubleșiu, Vasilie C. Osvadă, George Henția, George Rain și Ioan Hanica.

⁴ Lupaș 1916, p. 23.

⁵ SJHAN, FPJH, Dosar 15/1919, f. 4.

⁶ SJHAN, FPJH, Dosar 15/1919, f. 4.

⁷ SJHAN, FPJH, Dosar 15/1919, f. 1.

5. Tipografia care imprimă foaia: Tipografia lui Iosif Wachter din Hunedoara.
6. Foaia va purta numele: „Glasul Hunedoarei” care va apărea săptămânal în extensiune de o coală sau una și jumătate.
7. Caracterul foii: Organ politic național român.
8. Locul de unde se distribuie: Hunedoara.

Pe lângă acestea am onoare a alătura un atestat oficios care dovedește cetățenia și majoritatea redactorului responsabil și a editorului proprietar.

În fine răspândirea acestei foi, rog pe domnul subprefect să binevoiască a-mi da permisul provezută în § 11 a legii menționată.

Hunedoara la 24 septembrie 1919. Iosif Wachter, editor și proprietar”⁸.

*

„Glasul Hunedoarei” a fost primul românesc apărut după Unirea din 1918, în orașul Hunedoara. Printre primele ziare în limba română din celelalte orașe importante ale județului care au apărut după Marea Unire enumerăm titlurile: *Curierul Hunedoarei*, Deva, 29 iunie – 29 septembrie 1919⁹, organ național săptămânal și monitor oficial județean; *Minerul*, 15 iulie 1919¹⁰; *Plugarul luminat*¹¹, apărut la 1/14 februarie 1919, la Orăștie ca adaos la ziarul *Libertatea* (1901).

Deși a apărut printre primele ziare hunedorene după Unirea din 1918, având un caracter „politic național român”, în lucrările autorilor Rodica Andruș¹² și Denisa Toma¹³ nu este menționat. Depistarea în perioada următoare a vreunui număr din acest ziar ar contribui la completarea istoriei ziaristicii românești, în general, și a celei din județul Hunedoara, în special.

Abrevieri

SJHAN, FPJH – Secția Județeană Hunedoara a Arhivelor Naționale, Fond Prefectura Județului Hunedoara.

Bibliografie

Andruș 1984-1985	– <i>Periodice hunedorene din colecțiile Muzeului Județean Hunedoara-Deva (1876-1948)</i> , în <i>Sargetia</i> , XX, 1984-1985, p. 403-434.
Lazăr 1995	– I. Lazăr, <i>Un primar român al Hunedoarei, avocatul George Dănilă</i> , în <i>Corviniana</i> , I, 1995, p. 149-157.
Lupaș 1916	– I. Lupaș, <i>Din trecutul ziaristicii românești</i> , Arad, 1916.
Toma 2013	– D. Toma, <i>Aspecte privind presa hunedoreană în perioada 1876-2011</i> , în <i>Județul Hunedoara, monografie</i> , vol. III, Deva, 2013, p. 401-453.

⁸ SJHAN, FPJH, Dosar 15/1919, f. 2-3.

⁹ Toma 2012, p. 406.

¹⁰ Toma 2012, p. 410.

¹¹ Toma 2012, p. 414.

¹² Andruș 1984-1985, p. 403-434.

¹³ Toma 2012, p. 401-453.

1

2

Pl. I. 1 Dr. Gheorghe Dubleșiu (x), președintele CNR Hunedoara, jucând într-o piesă de teatru;
2 Primarul Hunedoarei George Dănilă (1844-1912)

1

2

Pl. II. 1 Familiile avocatului dr. George G. Dănilă și Nicolae Popovici; 2 Avocatul dr. George G. Dănilă în Stațiunea Buziaș, 1937

1

Pl. III. 1 Vasile C. Osvadă

**A few Data Regarding the Foundation
of the First Romanian Newspaper from the City of Hunedoara
after the Great Union of 1918**

Abstract

After the Great Union of Transylvania with Romania, the *praetor* Gavril Deac from Hunedoara decides to found a newspaper in order to communicate with the inhabitants of this territorial division. The apparition of the newspaper had to be approved by the subprefecture of the Hunedoara County based on a number of documents as established by the laws in force. The Hunedoara City Hall issued a semi-official certificate, which stated that the applicants were Romanian citizens, had attained the age of majority and had not been convicted for any infraction. At the same time, the editor in chief and the publisher of the future newspaper had to fully exercise their political rights and not be bankrupt.

The documents consisting of the semi-official Certificate and information on the newspaper, printing house, and editors, were submitted to the subprefecture of the Hunedoara County on September 25, 1919. The sub-prefect of the Hunedoara County transmitted the approval of the prefecture to Gavril Deac, the editor in chief, and to Josif Wachter, the publisher, on October 6, 1919, according to the law. Should the newspaper be sold outside Hunedoara County, they had to ask for permission from the Governing Council, the Department of Internal Affairs. The *Voice of Hunedoara* newspaper militated in its pages for the promotion of the policy of a unitary Romanian national state.

List of Illustrations

Pl. I. 1 Dr. George Dublesiu (x), President of CNR Hunedoara, acting on stage; 2 The Mayor of Hunedoara George Dănilă (1844-1912).

Pl. II. 1 The families of the lawyer George G. Dănilă and Nicolae Popovici; 2 The lawyer Dr. George G. Dănilă.

Pl.III. 1 Vasile C. Osvadă.